

Posudek oponenta
na disertační práci JUDr. **Jakuba Dohnala**
na téma
Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských úvěrech
(Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, 2012, 152 stran)

a) Zhodnocení významu disertace pro příslušný obor

Posuzovaná disertační práce tematicky navazuje na předmět vědeckého zájmu disertantovy školitelky JUDr. Vítové, přesněji na nedávno odevzdanou monografii o nepřiměřených ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Je potěšitelné, že téma spotřebitelských smluv a jejich implementace do českého právního řádu je studováno soustředěně a týmově, což je odrazem složitosti a významu této problematiky a odpovídá přístupu v evropských projektech i v národním výzkumu (srov. PrF UK, PrF MU, ze zahraničních PF TU).

Autor si jako konkrétní téma svého disertačního projektu vybral sice segment spotřebitelského práva a dokonce segment tématu nekalých ujednání, nicméně tematiku relativně samostatně právně regulovanou jak sekundárním právem EU, tak českým právem. Z hlediska zpracování jde o tematiku vědecky náročnou a vyžadující řešit trvající pochybnosti o koncepčním zakotvení souboru nekalých ujednání do kontextu hodnotových základů občanského práva; současně téma vyžaduje jeho důsledné praktické uchopení jako souboru právních nástrojů, které by dokázaly čelit nekalým praktikám v jedné z oblastí, v níž se projevují výrazně a s neblahými sociálně ekonomickými důsledky na jedné straně dopady dluhové krize, na druhé straně trvající masivní orientace obyvatelstva na konzum založený na životě na dluh.

Navíc autor bystře reaguje na nejnovější vývoj v evropské i české legislativě a přináší komplexní analýzu (především) nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských úvěrech, která je přímou reakcí a zpracovává vysoce aktuální a dosud v české literatuře (s výjimkou autora samotného a jednoho komentářového díle) nezpracované téma, určitě ne na srovnatelné úrovni.

Objektivně posuzováno a shrnuto, autor svým výběrem tématu, jeho uchopením, metodickým a obsahovým zpracováním a výstupy předložil práci, která posouvá meze odborného-vědeckého poznání této části spotřebitelského práva výrazně vpřed.

b) Vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění stanoveného cíle

Autor si za cíl práce zvolil podle vlastních formulací nikoli „prostý faktický popis aktuální právní úpravy poskytování spotřebitelských úvěrů“ nýbrž „základem této práce je upozornění na některé právní problémy, které způsobují nejasnosti a omyly...to vše s akcentem nepřiměřených ustanovení, která jsou dle mého názoru až příliš ovlivněna novým principem smluvního práva, kterým je ochrana smluvní strany“ (s. 14 odst. 1). I když odhlédneme od pravděpodobného překlepu při formulaci principu „ochrany smluvní strany“ (s. 14 ř. 7), tento cíl je pro disertační práci poněkud chudý: „upozornění na některé právní problémy“. Další použitelnou autorovou shrnující formulací cílů může být závěr subkap. 1.4 (s. 16 odst. 5), který označuje za cíl práce „ověřit, zda je současná úroveň ochrany spotřebitele, díky aplikaci ustanovení o tzv. nepřiměřených ujednáních, přínosem českému právnímu řádu, či zda naopak autonomii vůle potlačuje“ Toto vymezení lze chápat jako stanovení cíle práce v kontextu jejího skutečného a značně košatého obsahu.

Takto obecně zaměřený cíl práce autor skutečně v práci sleduje: metodicky, potažmo obsahově je práce především analýzou jednotlivých dílčích témat, které zřejmě představují analytické jádro práce (kap. 4). Předcházejí tři kapitoly, z nichž první je zaměřená na úvodní otázky včetně slibného, nicméně nakonec jen na několik statistických dat orientovaného nakročení do ekonomického základu zkoumané problematiky. Druhá kapitola se zabývá vývojem právní úpravy spotřebitelských úvěrů; třetí kapitola je výslovně zaměřena na zákon o spotřebitelském úvěru – přínosy a zápory.

V tomto kontextu bych doporučil – alespoň pro základní informační komfort čtenáře – podat obecnější charakteristiku nové právní úpravy zákona č. 145/2010 Sb. Ne každý čtenář má dostatečné předběžné informace o rozsahu, obsahu, obecných cílech atd. zákona.

Na vlastní analytické jádro práce navazují kapitoly 5, upozorňující na některá řešení nového občanského zákoníku ve vztahu k spotřebitelským úvěrům, dále kapitola 7, podávající věcně dobře vybranou komparatistiku s některými zahraničními řešeními (USA a Velká Británie) a konečně kapitola 7, formulující autorovy vlastní návrhy na další úpravy legislativních řešení.

Uvedeným uspořádáním, volbou obsahu práce a dobrou znalostí tematiky, kterou autor prokázal ve více již publikovaných studiích, se práce prezentuje jako plnící své cíle, po metodické stránce zejména hloubkou analýzy a souborem souvislostí, které autor současně řeší.

Jednou z významných systémových souvislostí je autorem konfrontované dilema mezi autonomií vůle a ochranou spotřebitele, resp. slabší smluvní strany. Při srovnání analytické a systémové části práce považuji za přesvědčivější první z nich: pro přesvědčivost systémových závěrů bych v práci přivítal větší logickou provázanost, koherentnost, výběr témat pro systémová řešení a mj. též lepší „tah na branku“ (viz též konkrétní poznatky).

Připomínky a poznatky:

- 1) Autor při dalším vývoji řešené tematiky apeluje především na edukaci spotřebitelů. To by bylo jistě zajímavé řešení; podle mého názoru však spočívá na přecenění možností této cesty.
- 2) Autor odkazuje jako na jednu z inspirací pro zpracování práce a identifikaci souboru problémů k řešení na pozorování „na přibližně třech stovkách soudních sporů mezi jedním z poskytovatelů těchto úvěrů a jeho dlužníky, a který byl diskutován na vědeckých konferencích v minulých letech“ (s. 14). Jde nepochybně o důležitý zdroj poznatků a je škoda, že autor při jeho identifikaci není preciznější.
- 3) V subkapitolách 4.2.3 a 4.2.4 autor pojednává *promiscue* o variantách úroků z úroků a úroků z úroků z prodlení, způsobem prezentace výklad do jisté míry ztrácí na přehlednosti.
- 4) Na s. 70 v závěru subkapitoly 4.2.1: Je autorem uvažované řešení povahy normy jako kogentní či dispozitivní možné? Objektivním kritériem by měl být zákon, ne faktická situace.
- 5) Na straně 137 odst. 3. autorem zvolený přístup „z hlediska aktuálních společensko-ekonomických požadavků“ obvykle naznačuje pragmatismus řešení a potlačování historických reflexí a není v souladu s vyzněním navazujících autorových úvah.
- 6) Teze autora na s. 123 odst. 1 vnímá jako společně dosažitelný cíl jak ochranu spotřebitele, tak rovnost smluvních stran „podnikatel-spotřebitel“. Vzhledem k tomu, že v práci autor plošně konfrontuje ochranu spotřebitele s autonomií vůle a potlačuje zmínky o rovnosti, doporučuji tuto tezi blíže komentovat.
- 7) Souhlasím s autorem, že manko detailní úpravy lze kompenzovat propracovanější aplikací zásad občanského práva (s. 16).

- 8) S. 34 dole: Jak rozumět formulaci: „objevuje se tu nový fenomén určitosti právních úkonů ve smyslu ust. § 37... obč. zákoníku“?
- 9) Na s. 45 posl. odstavec uvedená formulace může vést čtenáře k závěru, že předčasné splacení úvěru se váže k okamžiku, kdy hrozí sankční kroky ze strany věřitele. Bylo by dobré upřesnit.

c) Další vyjádření, zejména vyjádření k uspořádanosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce

Práce jako celek svou uspořádaností, přehledností, formální úpravou a jazykovou úrovní splňuje kritéria disertačních prací. Jednotlivé připomínky jsou uvedeny dále a na jiných místech tohoto posudku.

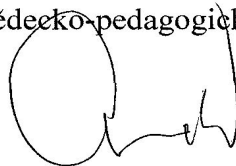
Připomínky a poznatky:

- 1) Název dílčí kapitoly 2.4 „Nedostatky původního zákona..“ nepřispívá k přehledu a informovanosti čtenáře, zejména když ani ze souvislostí obsahu se nedozví příliš více.
- 2) Podle jakého kritéria autor rozlišuje primární a sekundární zdroje své práce (označení subkap. 9.1.1. a 9.1.2, a dále 9.5.1. a 9.5.2)?
- 3) Některé formulace nejsou zcela pregnanční, jako např. „typizovaný kontrakt smlouvy o úvěru“ (s. 10).
- 4) Na s. 60 odst. 4 a dále na s. 62 dole je užito přímé citace bez odkazu na citovaný titul.
- 5) Na s. 67 je opět užito (viz výše v tomto posudku v bodu b/2) v celé skupině různých řešených případů odvolání na soudní praxi bez opory v citacích.

d) Vyjádření, zda předložená disertační práce je doporučena k obhajobě.

Při komplexním posouzení splnění cíle disertační práce lze konstatovat, že autor tím, že sebral, solidně systematicky uspořádal a důkladně analyzoval zvolené téma a současně je posoudil jako součást vyšších systémových celků, splnil cíle při zahájení práce stanovené a objektivně očekávané. Práce je pojetím, obsahem i výstupy přínosem pro rozvoj vědy českého občanského práva i evropského soukromého práva. Navíc autor vytvořil dílo problémově, metodicky, systematicky i obsahově otevřené; na systém poznatků, podaný v práci, lze velmi dobře navázat při dalším základním i aplikovaném výzkumu.

Za základě posouzení disertační práce a jejího zhodnocení uvedeného výše navrhuji, aby disertantovi JUDr. Jakubu Dohnalovi byla udělena vědecko-pedagogická hodnost „philosophiae doktor“, Ph.D.

V Brně 14. dubna 2012

prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.